

Hankintalain sidosyksiköiden omistusosuutta koskeva muutos: varautuminen ja toimenpiteet

KHALL 07.09.2026 § 242
342/02.08.00/2026

Valmistelija

Hallintojohtaja Jarkko Sanisalo, p. 040 674 3467

Hankintalain tarkoittama sidosyksikkö eli in-house -yhtiö on hankintayksikön omistama yhtiö, jolta hankintayksikkö voi tehdä ostoja ilman kilpailutusta. Hankintalaissa on asetettu rajoituksia sidosyksiköille muun muassa määräysvallan ja muille kuin omistajille suunnatun liiketoiminnan osalta.

Hankintalain sidosyksiköitä koskevat muutokset

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 2/2026) on parhaillaan eduskuntakäsittelyssä. Hallitus esittää, että jatkossa hankintayksikön tulisi lisäksi omistaa vähintään 10 prosenttia osakeyhtiömuotoisesta sidosyksiköstä, jotta hankintayksikkö voisi ostaa sidosyksiköltä tavaroita ja palveluja kilpailuttamatta. Omistusta koskevaa vähimmäisvaatimusta ei siten sovelleta esimerkiksi säätiöihin, yhdistyksiin tai kuntalain mukaisiin kuntayhtymiin. Voimassa olevat edellytykset määräysvallasta, yksityisen omistuksen kiellosta ja ulosmyynnistä säilyvät edelleen voimassa.

Vähimmäisomistusvaatimus ulottuu myös sidosyksikön tytär- ja sisaryhtiöihin. Sidosyksikköä koskevaa kymmenen prosentin vähimmäisomistusvaatimusta sovelletaan kokonaisarvion perusteella siten, siinä otetaan huomioon emoyhtiö ja sen tytär- ja osakkuusyhtiöt. Tarkoitus on estää erilaiset keinotekoiset järjestelyt, joiden ilmeisenä tarkoituksena on kiertää kymmenen prosentin vähimmäisomistusvaatimusta esimerkiksi siten, että omistusosuusehdon välttämiseksi sidosyksikkö toimisi emoyhtiönä ja omistukset jaettaisiin sen pienempiin, tytär- tai osakkuusyhtiöihin, tai joissa omistus ketjutettaisiin muulla tavoin, siten että kussakin yhtiössä kymmenen prosentin vähimmäisomistusehto täyttyisi. Sidosyksikön käyttäminen on siis jatkossakin yhä mahdollista, kun vaatimukset omistuksesta, määräysvallasta sekä sidosyksikön ulosmyynnistä täyttyvät. Esitetty muutos ei myöskään vaikuta pienomistajien, jotka eivät käytä sidosyksikön palveluita, jäämiseen yhtiön omistajiksi.

Sidosyksiköiden 10 % vähimmäisomistusvaatimus ei koske lakisääteistä tehtävää hoitavia sidosyksiköitä, tai sidosyksiköitä, jotka on perustettu tuottamaan yksinomaan lakisääteiseen palveluun liittyviä tietojärjestelmiä, ja joiden vuotuinen liikevaihto jää alle 1

M€, kuten Koha-Suomi Oy:tä, jossa myös Rantasalmen kunta on osakkaana. Myös jätevesihuoltolaitokset on rajattu vaatimuksen ulkopuolelle. Lisäksi jätealan sidosyksiköitä koskeva poikkeus on tarkoitus säätää osana valmistelussa olevaa jätelain uudistusta. Sidosyksikön vähimmäisomistusosuutta koskeva säännös tulisi voimaan 1.7.2027. Tästä alkaen, jos sidosyksikkö ei täytä omistusta koskevaa vaatimusta, hankintayksikön on joko kasvatettava omistusosuuttaan, luovuttava yhtiön käytöstä ja tuotettava palvelu omana tuotantonaan tai kilpailutettava hankinnat markkinoilla joko itsenäisesti tai yhteishankintana.

Muutoksella voisi olla vaikutuksia myös aikaisemmin tehtyihin sopimuksiin ja hankintayksikön mahdollisuuteen hyödyntää niitä. Voimassa olevat sidosyksikkösopimukset tulee irtisanoa päättymään 30.6.2027 mennessä, jos vähimmäisomistusvaatimus ei täyty. Uusia yhden vuoden pituisia sopimuksia voidaan tehdä 30.9.2026 saakka palveluiden jatkuvuuden turvaamiseksi.

Lisäksi hallituksen esityksessä ehdotetaan muutosta hankintalain 15 §:n 6 momenttiin siten, että sidosyksikön ei ole sallittua tehdä hankintoja omistajaltaan tai sisar-sidosyksiköltä, jos sidosyksiköllä on enemmän kuin yksi omistaja.

Kunnan tilanne

Rantasalmen kunta on tällä hetkellä osakkaana osakeyhtiömuotoisissa sidosyksiköissä, joissa kunnan omistusosuus ylittää 10 % omistusosuuden. Kunta on linjannut omistajapoliittisissa linjauksissaan (kunnanvaltuusto 10.11.2025 § 112) nimetyissä yhtiöissä 10 %:n omistusosuuden hankkimisen tai säilyttämisen. kahdessa yhtiössä jäädään sen alle. Yksi yhtiöistä on jätealan sidosyksikkö. Konkreettisesti lain voimaantulon ajankohta tarkoittaa, että kunta ei voi käyttää kyseisiä yhtiöitä sidosyksikköinä 30.6.2027 jälkeen (pois luettuna jätealan sidosyksikkö). Tämän lisäksi on huomioitava se, että lain voimaan tullessa voimassa olevat hankintalain 15 §:n mukaiset sopimukset on irtisanottava päättymään viim. 30.6.2027, jos 10 %:n vähimmäisomistusosuus ei täyty.

Yhtiöt, joiden osalta kunnan pitää arvioida ja päättää toimenpiteistä ovat:

- Tiera Oy (0,13 %)
- Sansia Oy (0,07 %)

Mitä tulee kunnan omistukseen yhtiöistä, on perusteltua, että kunta jää yhtiöihin pienomistajaksi ja jatkossakin mahdollisuuksien mukaan hyödyntää yhteishankintoja ja yhtiöiden yhteishankintaasemaa, joihin lainsäädäntömuutoksella ei ole vaikutusta. Kunnan omistusosuuden lisääminen yhtiöissä ei ole perusteltua eikä käytännössä mahdollista.

Mitä taas tulee kyseisiltä yhtiöiltä tehtyihin sidosyksikköhankintoihin, jatkossa sidosyksikköhankintojen tekeminen ei ole mahdollista, vaan palvelut tulee hankkia jatkossa kilpailuttamalla tai omana tuotantona.

Kunta on tehnyt yhtiöiltä ainoastaan yksittäisiä sidosyksikköhankintoja. Osa kyseisistä hankintoja koskevista sopimuksista on jo päättynyt tai siirtynyt muille toimijoille. Edelleen voimassa olevien sopimusten osalta tarkoituksenmukaisin ratkaisu arvioidaan tapauksittain operatiivisena toimintana.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Leskinen Rainer

Päätösehdotus:

Kunnanhallitus merkitsee asian tiedokseen.

Päätös:

Kunnanhallitus hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti.
